

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frankova ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste pošiljke. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozemce 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Za neodvisnost in svobodo učiteljstva.

Izčrpan in izmučen je končno vendar dospel naš stan do prepričanja, da je edino v popolni evoluciji ideologije iskati temelja, ki bo betoniral bodočnost učiteljskega stanu, dasi se včasih začuti kot bi bil popolnoma desinteresan in apatičen napram zločinom ves stan, ker ni odpora, ki se ga pričakuje.

Odpor in silnost, ki je neobhodno potrebna v borbi za materialno in duhovno neodvisnost učitelja, se kaže na zunaj v manjši meri, kakor je v notranjosti.

Akoprav smo začeli živeti svoje lastno učiteljsko življenje, vidimo, da se še premalo kaže na zunaj odporna sila, ki smo jo vajeni videti pri učitelju v vsej svoji moči, ko je v nevarnosti njegova integriteta in nedotakljivost, ko se vanj gleda s peklenskimi in zlobnimi očmi, ki nosijo le mržnjo do vsega onega, kar je učitelju sveto in presveto.

Razen velike uloge materializma, ki je prišel iz zapada in nas zagrabil v svoje kremlje ter nas s tem prisilil v animalnost najnižje vrste, treba imeti vedno pred očmi proces, ki je od usodne važnosti za ustvarjanje učiteljske nezlomljivosti, samostojnosti in dobre situiranosti, to je sistematična organizacija učiteljskega odpora. Edino v tem leži ključ, ki nam odpre nastavež vrata zunanjega in notranjega miru, materialne in duhovne osvoboditve.

Naš učitelj ni vodil borbe za golo življenje, ni se boril in se ne bori zato, da podleže vplivom materialnega in duhovnega suženjstva, da stori s svojim življenjem neko kolonialno kulturo, v katero lahko vsak pljuva.

Ne, mi moramo biti samostojni, nedotakljivi v svoji kremenitosti in nezlomljivi v odporu, kajti samostojnost nam je ljuba, nedotakljivost sveta, nezlomljivost presveta. Drugače je pričakovati tragedije, ne samo naše, temveč tudi drugih, kajti naš rod ve, da se je izgubila moralna zveza med onimi, ki vladajo, in onimi, katerim vladajo, in ni zato pričakovati, da se narod zoperstavi nam, temveč onim, ki so krivi kaotičnega, neznosnega stanja.

Ni dovoljno zgraditi si goli dom, temveč najti v njem tudi žarišče svoje duše, utehe in pravice. Zato smo proti vseljevanju, proti neproduktivnim metodam osvete, proti preživetemu in sovražnemu cilju brezplodne borbe za ideje, ki nimajo temelja o potrebah naroda. To je pravec našega ekonomsko zaslužjenega intelektualnega delavca, učitelja. Vse drugo je nega-

cija pravde, antiteza človekoljubja, senzacija pekla in destrukcija učiteljske volje in ljubezni do dela za narodno in državno dobro. Kajti drugače je pričakovati, da otupimo pod sadistično perversnostjo kot trajno mrcvarjena žrtev.

Mi smo jaki in borbeni protagonisti narodnega in državnega kulturnega progressa, za katerega bolna in bedna sedanost vsled svoje površnosti in zaslepljene strasti nima razumevanja, še manj pa smisla. Ali prišel bo čas, ko se bo uvidelo, da ni mogoče živeti od drobtin in miloščin. Zato že predhodno zahtevamo, da se učitelju da razmaha v njegovem poletu, da stori iz sebe kremen značaja in duhovne veličine, kajti le v tem je najti temelje modrosti in lepote za vse, kar hoče učitelj dati narodu. Dokler pa se nas stesnuje, se nam krati svoboda dela, ki doprinese narodu le razumevanje do socialnih teženj naše ujedine, njene edinice, ni pričakovati, da se izžene iz učitelja revolt do trpinčenja posameznih njegovih članov, pa bodisi da to kratenice svobode sestoji v persekucijah ali premeščanjih učiteljstva. Zapomnijo naj si vsi tlačitelji naše svobode, da učitelj nosi v sebi po novem pokretu več vrednosti, kakor mislijo in so mislili, ko so ga taksirali za podrepanika režima ali sebičnosti.

Ne, mi služimo narodu in državi. Ali kdor želi porušiti z razdorom naših vrst ta mogočen steber, unificiranega svetišča, ta naj ve, da s sovraštvom in preganjanjem posameznega učitelja uničuje in pokopava močnega in večjega orača sredi svojega blagoslovljenega dela na opustošeni narodni ledini. V službi smo svetlih in visokih idealov, in ne damo si več diktirati in se zapeljati z masko političnih skrahiranih gesel od pravega dela za narod in državo, od pozitivne naše poti.

Vemo, da predstavljamo stan, ki mora živeti za narod, ali v polni zavesti nas samih in naših ulog.

Vidimo, da imamo edini izhod iz našnjene socialne krize samo v kulturnem dviganju najširjih narodnih slojev, a hoditi moramo dosedanjim potem nasprotno smer, če hočemo priti do uspeha. S tem je rešen tudi učiteljski problem, ki zahteva svobode in nedotakljivosti, kar tvori neobhodni pogoj za intelektualno življenje in plodonosno njegovo delo, kajti v kolikor je učitelj svoboden in nedotakljiv, v toliko ga je smatrati za človeka in pijonirja narodne kulture. Učiteljska svoboda in nedotakljivost je šele merilo za zmožnost njegovega dela.

Peter Jereb.

MIRKO VAUDA:

K novemu projektu novega šolskega zakona.

(Dalje.)

II. Narodne šole in trajanje nastave u njima. Uvodoma omenim k temu poglavju, da bi bilo pač umestno, naj bi že ustava v svojih členih o šolstvu in prosveti, o vrstah

narodnih šol, o šolski obveznosti, vsebovala kaj več in obširnejših določil, kakor to najdemo v novejših ustavah nekaterih drugih držav.

LISTEK.

ZMAGO BREGANT:

Šola bodočnosti in pot k njej.

Problem koncentracije ali bolje vsesplošnega pouka z domo in življenjeznostvom kot osnovo je glavni princip delovne šole.

Dožitki, opazovanja, snov učnih izprehodov, otroške igre, vsakdanji važnejši dogodki, so poleg življenja in domoznanstva ogrodje ostalemu stvarnemu in upodablja jočemu pouku. Kar otrok v tem sprejema, se naj predelava samolastno, samotvorno v raznih smereh stvarnega opazovalnega pouka, t. j. oziraje se na zgodovino, prirodopis, fiziko v zvezi s kemijo. Ta realna snov, ki je nekak fundament ostalemu upodablja jočemu pouku, s katerim naj realno snov poglobimo, razširimo, utrdimo vsestransko potom računanja, pisanja, ročnega dela, jezik, oblikovanja itd.

Torej prva stopnja iz stare šole v novo bodi vsesplošni pouk, odprava urnikov, moderni otroški individualni upoštevajoči svoje bodni učni načrti. Učni načrti naj bi dali le nekako smer, a nikdar snov.

Individualnost otroka se le pri vezavi učenja in delanja zreali ter v tej šoli pride otrok s praktičnim nagnenjem do svoje veljave, tako da marsikateri otrok, kateri bi

pod teoretičnim poukom omagal ter postal lenuh, bi hodil praktično pot dela, si bo svest svoje individualne sile in mu bo s tem dan kažipot, kje je njegova moč najjačja. Pri elementarnem čitanju v smislu delovnega principa se že kmalu kaže ta individualnost. Vzgoja študiju individua posveča delovna šola veliko pažnjo, a v tej temi bi se moralo posebej razpravljati. Načela delovne šole je naš filozof pesnik Župančič v Dumi označil sledeče: »Tvoja roka, moj otec, zemlja mi lepote odpirala in čudo za čudom zavese prirode odstirala. Ti kazal si njiv mi plodove, sprovaljal me v les, razkladal skrivnosti glasov in družine dreves in vedela sva, kje kosi mladijo, kje drozgi, kje divji mož hodi, kje vile se skrivajo v hosti.« Posnemajmo to, odstirajmo zavese prirode, ko vodimo deco na poučne izprehode, razlagajmo skrivnosti prirode, pripovedujmo domače pravljice ter storili smo drugi korak v delovno šolo. Treba je samo še duševne in telesne samodelavnosti otrok, pustimo deco, da samolastno rešuje male probleme in vstopili smo s tretjim korakom v šolo bodočnosti. Težek je prehod, tlači nas mora preteklost boječ se, da ne dosežemo ciljev učnega smotra, drvmos snovjo ter s tem izvršujemo površno delo.

V naslednjih izvajanjih hočem podati par utrinkov iz svoje prakse v smislu gornjih zahtev, kolikor se dajo izvesti v najbolj primitivnih razmerah na deželi.

Prehajam k posameznim členom 2. poglavja projekta.

K čl. 8. Tu so navedene vse šole, ki spadajo po mnenju predlagatelja projekta v področje in pojmovni obseg narodne šole, tudi meščanske ali bolje imenovane strokovno-osnovne šole. V ta zakon so vnesene tudi šole za defektno deco, ali v našem načrtu iz leta 1920. imenovane »socialno-skrbstvene« šole in slične šole. Prav tako! Zahtevamo le, da pridejo te šole, v kolikor so še dosedaj v kompetenci socialnega ministrstva, v kompetenco prosvetnega ministrstva, kamor morajo spadati sploh vse, prav vse prosvetne naprave. Nerazumljivo in popolnoma pogrešno pa je, da so v tem členu izpuščene

nadaljevalne šole.

Nadaljevalne šole smatramo za sestavni del osnovnih šol ter jih imajo uvedene skoraj vse države. V mestih imamo večinoma že uvedene takozvane obrtno-nadaljevalne šole. Najmanj tako in še bolj pa so potrebne na podeželskih šolah kmetijsko-nadaljevalne šole. Predlagajmo torej, da se v čl. 8. vnesejo takoj še nadaljevalne šole, in sicer z besedilom: »Narodnim školama pripadajo u prvom redu osnovne i nadaljevalne škole, zatim sve one itd.« — O nadaljevalni šoli pozneje več!

Čl. 9. Glede zabavišča naj se razen leta sprejema (4) radi jasnosti določi tudi, do katerega leta (izpolnjenega 6. ali 7. leta) sme trajati obisk zabavišča, s čimer se za slučaje raznih prilik in neprilik dopolnjuje jasnost 65. člena, po katerem z izpolnjenim 6. ali 7. letom starosti nastopi osnovnošolska obveznost, čije preciznost, kot bom v poznejših vrstah pokazal, ni dovršena.

Čl. 10. naj sledi pred 12. ali 24. členom ter naj — ne kot sedaj — ne prekinita zapored sledenja določb o zabaviščih. Prav pa je, da je ta člen dovolj okviren, kajti bo v večjih krajih, dvojezičnih in obmejnih pokrajinah gotovo mnogo »izigran«, in sicer ne le po mednarodnih manjšinsko-zaščitnih

Nevolje bugarskog učiteljstva.

(Izvirno poročilo.)

Politična opredelitev.

Upošte bugarsko je učiteljstvo vrlo borbeno. Politički ono pripada raznim partijama. Većina je u socialdemokratskoj partiji, u stranci takozvanih širokih socialista. Među učiteljima ima i komunista, anarhista, tolstojevaca i t. d. Najmanje ih ima u buržuaskim partijama, toliko ih je malo da se tamo njihovo prisustvo i ne oseća. To su veći levičari. Uvek disponira za borbu i žrtve. U posleratnim događajima u Bugarskoj, koji su dosta dobro poznati jugoslovenskoj javnosti, od celokupne inteligencije, učitelji su uzeli najživljeg učešća, pa su, pojmljivo, oni najviše i nastradali. Stotina ih je platilo glavom. Još više otpušteno iz službe.

Borbenost učiteljstva.

Dakle, borbenost je bitna odlika bugarskih učitelja. Zatim Bugari su poznati kao vrlo istrajni. Oni umeju fanatički da služe izvesnoj ideji. Onda su dobri orga-

nizatori, najbolji na Balkanu. To im priznaju i prijatelji i protivnici.

Bugarski učiteljski Savez.

Onda su bugarski učitelji uspeji da stvore Bugarski Učiteljski Savez, koji broji 12.000 članova od svega 20.000 učitelja (ica). To je većina učiteljstva. Bugarski Učiteljski Savez počiva na Sindikalni bazi, i ako nije strogo vanpartijska organizacija (kroz njegova izdanja i rad projevava duh socialdemokratije), što mu jako smeta, jer odbija od sebe levije elemente, koji se odlikuju velikom aktivnošću i visokim idealizmom.

Borbenost, istrajnost, solidarnost, opštenost fronta to su elementi koji karakterišu bugarsko učiteljstvo. Sve sami vrlo važni preduslovi, bez kojih se ne da zamisliti jedna uspešna borba. I rekao bi čovek, kod takvog stanja stvari, mora biti da su bugarski učitelji dobro nagrađeni i njihov položaj u društvu zavidan.

šla na Barje z željo, da bi bila v utehu svoji nad vse ljubljani mami, da je bila v pomoč otrokom dragoga ji brata. Kljub temu, da je imela do šole cele 4 km daleč, ni nikdar mudila niti minute, pa najsi je bila še tako slaba pot. Da, tudi žrtve poklica si bila, Angela! Peto leto je službovala na Barju in ves čas živela z ostalim učiteljstvom v najlepših odnosih.

Tako radi smo jo imeli, tako prijetno nam je bilo v njeni družbi.

Ze takoj v začetku leta se ji je poznalo, da ji tudi velike počitnice niso dale dovolj moči in okrepčila. Prigovarjali smo ji, naj si vzame dopust. Odlašala je. — 27. novembra pr. l. pa ni mogla več v šolo. Dobila je 42 dni dopusta — prvi dopust v vsem službovanju. Prosila je za podaljšanje in se 20. t. m. preselila v večnost.

Sneg je naletaval, gosti oblaki so ležali nad ljubljanskim poljem, ko smo spremljali Angelo na zadnji poti. Kljub dolgi, zelo neugodni poti je prihitela skoro vsa barjanska mladina, da jo spremi zadnjič, saj so jo imeli tako radi. Prišle so tovarišice, in tovariši iz vrhniškega okraja, zbrali so se tovariši in tovarišice iz Ljubljane. Učitelji pevci so zapeli »Vigred« in »Blagor« — zaplakale so naše duše, izgubili smo našo najdražjo, Angela, naša dobra, nepozabna, počivaj sladko!

Tit.

Gmotno stanje.

Fakta govore suprotno. Retko da su u kojoj zemlji učitelji zadovoljni sa platom, ali u Bugarskoj ne mogu biti nikako. Jada na je njihova nagrada. Oni su možda na podkladek za risanje, razne vrste map in čitavoj zemaljskoj kugli najnižernije plaćeni. Njihova plata spada ispod minimuma nužnog za održanja gole egzistencije. To je uzrok što su posle rata mnogi i mnogi učitelji sa bolom u duši ostavili svoj omiljeni poziv i pošli da traže više hleba. Našli su razna druga zanimanja. Drugi opet, čitava armija, spremali su se za učitelje, sanjali o svom apostolskom radu u narodu, ali kada su svršili školu i čuli šta će im plaćati, makar koliko bili idealisti, ipak nisu bili toliko slepi za realnost, da ne vide da takvom platom ne može ni jedan život da se održi i omogućiti uspešno obavljanje posla, kamo li cela porodica, sa kakvom je opterećena većina učiteljstva, ti mladi tvorci, puni energije, uzdahnuli su, okrenuli pogled i pošli na drugu stranu.

Iz učiteljskih su redova odlazili ili novi nisu prilazili sve energičniji, sposobniji, sa samopouzdanjem. Ljudi, koji su verovali u sebe i u to, da će uspeti u životu. Oni su spadali među najbolje učitelje. Ova pojava se odazvala dosta osetljivo na kvalitet posleratnog učiteljstva u Bugarskoj.

Učiteljice u Bolgarski.

Druga posledica ovog udaljavanja od učiteljske službe jeste feminiziranje bugarskih učiteljskih redova: učiteljice čine više od polovine učiteljstva.

To je glavni uzrok vapaju bugarskih učitelja.

Stalnost u službi.

Drugo zlo koje im takode ne da mira jeste u tome što nemaju kakvu takvu stalnost službe. Stabilitet, stalnost službe je

ste jedan od njihovih glavnih zahteva. Već je toliko mnogo govoreno i pisano protivu famoznog čl. 70, čija je suština u ovome: on daje mogućnost vlastodržcima da svakog svog političkog protivnika u svako doba i iz svakog mesta premeste, to je najblaže, ili sasvim otpuste iz službe. Dogodio se je već nebrojeno slučajeva. Nije bilo broja staleškog organa »Soznanie«, u kome se ne bi javljalo za kakvu novost te prirode. Dozlogrdilo učiteljima pa su preduzeli energičnu kampanju preko svoje periodijske štampe, zborova i drugih listova i uspešli su to da je prestalo s primenom mrskog im člana, ali još nije ukinut.

Redukcije in upokojitve.

Radost bugarskih učitelja nije bila dugotrajna. Čl. 70. povampirio se. On se opet pojavio, samo sad u drugom obliku, i počeo isto onako kao i ranije da šiba svoje žrtve. Pod izgovorom da se želi štediti vrši se redukcija činovnika, pa i učitelja. Postupak je sličan onome, kojim je primenjen član 70. Ponekad se otpusti više učitelja nego što treba da bi se stvorila mesta za štice. Čak se govori da će penzionisati sve učitelje sa više od 25 godina službe, dakle oterati sa službe 45 godišnje ljude, čija je varalačka snaga upravo sada u jeku. Broj se učitelja skraćuje bez obzira na žalbe i jadanje učitelja i na očiglednu štetu prosvete.

Te dve stvari, mizerna nagrada i smanjenje stalnosti službe, čine osnovicu patnji bugarskih drugova i kočje napredak njihove zemlje.

Perspektive za budućnost.

Kakve perspektive pruža budućnost prosvetnim radnicima i Bugarskoj? Mračne. Stvoreno se stanje još za dugo ne može popraviti. Može čak nastupiti pogoršanje. I pre će ovo biti nego drugo. Kako to?

„Šolarska Matica“.

Ideja »Šolarske Matice«, ki jo je Tone Gaspari sprožil v 24. številki »Učiteljskega Tovariša« je taka, da se je moramo oprijeti z obema rokama in je ne smemo prej izpustiti, dokler ne bo beseda meso postala. Na tem mestu nočem povdarjati važnosti take književne akcije, ker je to storil že Gaspari v svojem članku. Omejil se bom samo na nekatere momente, ki bi morebiti prišli v poštev pri ustanovitvi in delovanju »Šolarske Matice«.

Prva in najobčutljivejša težkoča je gotovo finančno vprašanje. Vendar bi se dalo tudi to premostiti. Jaz bi na tem mestu stavil sledeče predloge:

Gospodarska podlaga »Šolarski Matici«.

Naša prosvetna uprava naj bi akciji toliko šla na roko, da bi odredila obvezno naročitev »Šolarske Matice« za vse šole v obeh oblastih. Članarina gotovo ne bo tako visoka, da je ne bi mogel utrpjeti vsak krajni šolski svet oziroma šola. Dosedaj so morale šole že mnogo plačevati za razne neumnosti, ki niso koristile ne učiteljstvu, ne učencem, ne prosveti naroda v obče. Mislim tudi, da se vsak učitelj zaveda važnosti te mladinske književne akcije in se bo tudi potrudil, da ji pridobi čim več članov!

Urejevanje »Šolarske Matice«.

Urejevanje »Šolarske Matice« naj bo v rokah posebnega komiteja učiteljev, ki so v poznavanju mladinske literature strokovnjaki. Vposlane rokopise naj precenjuje komite, ne pa samo eden, ker bi potem bila cela reč urejena po okusu enega samega.

V tem pogledu bi šel jaz še dalje. Takoj po izdajanju knjig »Šolarske Matice« naj jih kritikujejo otroci. To se izvrši tako, da učitelj izprašuje učence, kako jim je knjiga ugajala, zakaj mu je ugajala ali ne, kakšne knjige bi radi čitali itd. Na podlagi odgovorov naj bi učitelji — ki bi se s tem hoteli pečati — sestavili kratke ekscerptne članke in jih odposlali n. pr. »Popotniku«, ki naj bi odprl zato posebno rubriko.

ANTON MERVIČ:

† Profesor Franc Pančur.

»Slovenec« št. 5. od 8. t. m. poroča, da je umrl v Marijanišču v Ljubljani upokojeni profesor veronauka zlatomašnik Franc Pančur. Rojen v l. 1846. v Tuhinju, je prišel v l. 1881. na učiteljsko v Koper, kjer je ostal do l. 1905., ko je odšel v pokoj.

Koper — stari Justinopolis — mesto siromakov, ribčev in kmetov, a tudi zagrizene sodrge, ki jo je rabila šovinistična italijanska liberalno-nacionalna gospoda v boju s slovanskim elementom. Okolica čisto slovenska — mesto pa sedež iredentne in sovražstva do vsega, kar je bilo slovanskega.

Malo gnezdo na otoku — v zvezi s celino z dvema cestama brez vsakršnega kulturnega ali znanstvenega centra za nas.

Za sinove XX. stoletne avite culture je životarilo skromno gledališče, bila je popolna gimnazija. Semtertja kak cirkus, pa kaj podobnega — evo duševne hrane za nesrečneže, ki jih je metala usoda v njegovo obzidje.

Zveza s Trstom po morju — pozneje ozkotirna železnica na Poreč — to so bili stiki s svetom.

V to mesto je avstrijska vlada postavila najprej italijansko, l. 1875. pa še slo-

vensko in hrvatsko učiteljske, ustvarivši tako triperesno deteljico svoje pedagoške nesposobnosti, v sramoto pravi kulturi in v uničevanje mladih idealistov v zaduhlih beznicah in ozkih, smrdljivih ulicah propadajočega mesta.

Je li čudno, da se je zavoda v takih razmerah prijel ime »refugium peccatorum« — da v šali celo »asinorum« in da je bil nesrečen vsak profesor ali učitelj, ki je moral na ta zavod in v take razmere. Posmehovala se je javnost, če je slišala kaj o Kopru, z zaničevanjem so zrl na siromake, ki so prihajali v svet iz domovine Nazaria Saura, junaka iz svetovne vojne.

A vendar je tudi iz tega učiteljskega izšla vrsta plemenitih mož in dobrih učiteljev. Iz primitivnih razmer so prihajali utrjeni, ojekleni borci za šolo in stan. Mnogi so pa padli — a kdor je podlegel, je poginil.

Da pa nismo podlegli vsi, to se ima slovanski in hrvatski narod zahvaliti nekaterim gospodom profesorjem, ki so reševali, kar se je rešiti dalo. Mnogi so prihajali in odhajali iz Kopra, ne puščajoj za seboj sledov svojega dela — nekateri med njimi so pa delali za izročeno jim mladino in jo varovali pogubnih vplivov miljeja, v katerem so morali živeti. Hrvatje se imajo mnogo zahvaliti pok. Frankoviću, mnogo dobrega je storil dijakom pokojni Šubić.

Knjige pri drugih narodih.

O opremi knjig bi se mnogo lahko našel učil od Nemcev. Omenim samo mladinske knjige, ki jih izdaja založba »Kosmos« v Stuttgartu, n. pr. spise Sonnleitnerja ali Thompsona. Zunanost je nad vse lična. V notranjosti več krasnih risb na celi strani. Kar je pa najlepše, najljubše in najprikljubivejše, so majhne skice, ki spremljajo tekst skozi vsi knjigo ob robu strani. To naredi otroku knjige mikavne, ker te skice od strani do strani oživljajo tekst. — Tako naj bi bile opremljene knjige »Šolarske Matice«.

Tudi glede formatov bi se bilo zediniti v sledečem:

Koledarček naj bi bil, kakor pravi Gaspari, prikupne žepne oblike. Ostale knjige naj bi imele že vnaprej določen obseg in format — ne prevelik, pa tudi ne miniaturn. Nič ni slabšega ko vsakoletno izpreminjanje formata, ker zbirka kot taka izgubi vsled tega na estetičnosti.

Vsebina knjig.

Enako se glede vsebine knjig popola noma strinjam z zamislemo Toneta Gasparija. Ena — povest druga — zopet povest ali pesmice, tretja — realne vsebine. Pri obeh povestnih knjigah naj bi se oziralo na sledeče:

a) ena naj bi bila pisana bolj za dečke, ena bolj za deklice, oziroma b) ena — delo domačega pisatelja, druga — prevod, oziroma c) ena — za višjo stopnjo, druga za nižjo.

V enem letu sicer to ni izvedljivo, pač pa bi šlo to postopoma, prvo leto ustredi navedenemu pod a), drugo leto pod b), tretje leto pod c).

Posebno pažnjo bi bilo posvetiti knjigi realne vsebine. Pri nas jih imamo že nekoliko, a so vse take, da ne »vlečejo«. Snov je v vseh nesrečno izbrana, ali nesrečno podana. N. pr. Flerétova: »Slike iz živalstva«. Mimogrede povedano — knjigi neobhodno manjkajo ilustracije.

Splošne vesti.

— Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo, UJU in org. Edinstvo. Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je prejelo od UJU v Beogradu pod števil. 101 od 26. januarja 1927 sledeči dopis:

Na Vaš dopis od 18. januarja t. l. o sporu s Pov. UJU — Ljubljana čast nam je Vas izvesti, da je Izvršni odbor UJU v Beogradu rešil sledeče:

1. O sporu slovenskega dela učiteljstva organiziranega v UJU bo razpravljala Glavni odbor UJU, ki bo pozvan na redno sejo tekom meseca februarja t. l.

2. Izvršni odbor si ne more osvojiti Vašega naziranja, da lahko ostane Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo nadalje član UJU, ako izstopi iz Poverjenišstva — Ljubljana, ki je legitimni predstavnik UJU za ljubljansko in mariborsko oblast, ker bi bilo to protivno čl. 4. in 5. pravil UJU.

3. Zveze okrajnih učiteljskih društev »Edinstvo« v Ljubljani se po členu 5. pravil UJU ne more istovetiti z UJU poverjeništvom Ljubljana ter v obče nima ista nikake zveze z UJU in se na podlagi tega tudi njeni člani ne morejo smatrati kot člani UJU.

4. Končno si vzema Izvršni odbor svoje bodo opozoriti Vas na to, da s takim svojim postopanjem kršite stanovsko in organizacijsko disciplino, ker nasprotuje to duhu čl. 2. pravil UJU.

Jov. Milijević, Vlada K. Petrović, tajnik UJU, predsednik UJU

— Proračun ministrstva prosvete je bil sprejet v finančnem odboru dne 22. januarja in znaša 870.126.923 Din. G. minister Trifunović je podal ob priliki pretresanja proračuna svoj ekspozé in ugotovil: Proračun je za 80 milijonov manjši od prejšnjega. Osnovno šolstvo ne napreduje tako kot bi moralo. V državi imamo približno 8000 šol in 800.000 šolobiskujočih otrok, kar ni v pravem sorazmerju z 12 milijoni prebivalcev. Proračun

Toda pokojni Pančur je bil naš največji dobrotnik. 12 let me je učil — 8 let v vadnici, 4 leta v tečajih in še danes stoji pred menoj njegova resna postava, še danes zrem v duhu v njegovo oko, ki je prodiralo v naše tajne.

Bil je strokovnjak, ki je obvladal svoj predmet izredno dobro. Sam širokega obzora ni ljubil hinavcev, ni trpel svetohlincev. Vnemal nas je za vse lepo in vzvišeno in nam uprav drastično kazal greh in njegove strašne posledice v duševnem in telesnem oziru. Grešnika ni preklinjal, padlih ni obsojal. Poznal je predobro vse naše težave in potrebe in vedel, kje nas čevlji žuli. Odkritega nasprotnika je cenil, a gorje hinavcu, ki mu je hotel imponirati s hlinjeno ali pretirano pobožnostjo.

Kako nas je tolažil, ko smo obupovali, ko smo se jezili radi prizanesljivosti, katero je kazal profesorski zbor pri ocenjevanju uspehov Italijanov. Seveda so to bili italijanski profesorji.

Kolikokrat nas je grajal, rekoč: »Ali Vas ni sram, da se jezite radi prevelikih zahtev, ki jih stavljamo na Vas. Zahvalite Boga, da znate kaj več od tovarišev, ki morajo lezti po milosti skozi tečaje v življenje.«

Hotel je dati Slovanom dobrih vzgojiteljev — to je bilo vodilo njegovemu delu.

Največjo vrzel pa tvori v naši mladinski literaturi pomanjkanje dobrih potopisov. Tudi tu bi se od Nemcev lahko mnogo naučili. Našim izdajateljem in mladinskim pisateljem bi priporočal v tem slučaju v ogled samo pred nedavnim časom izšlo knjigo: »Auf der Nordsee« »Frank'sche Verlagshandlung Stuttgart«. Potopisi so velikega vzgojnega pomena. Iz dobro pisane potopisa pridobi otrok zelo mnogo. Vem, da bodo nekateri predlagali, naj bi »Šolarska Matica« v prvi vrsti priobčevala potopise po Jugoslaviji. Jaz sem proti temu, ker bi ti potopisi ne imeli uspeha. To pa radi tega, ker so naše čitanke že itak polne takih člankov, poleg tega imamo »Zemljepisne in zgodovinske slike«, pa tudi »Zvonček« prinaša slične sestavke. Peljimo deco raje v širši svet, predvsem v slovanske države. Ali bi ne bilo lepo s pomočjo take knjižice vzbuditi pri naši deci zanimanje za Rusijo? Potopisi naj bodo pisani objektivno in brez vsake šovinistične primesi.

Tiskovni fond in pripravljalni odbor za »Šolarsko Matico«.

H koncu še eno: Dosedaj je, odkrito povedano, bilo med nami učitelji premalo stvarnega zanimanja za mladinsko literaturo, čeprav bi upravljanje iste moralo biti povsem v naših rokah.

Zato prosim tovariše, naj se z vso silo primejo dela, da se ideja »Šolarske Matice« uresniči že s prihodnjim Miklavžem. Že pod točko 1. sem dejal, da je najtežje finančno vprašanje.

Začnimo takoj zbirati za tiskovni sklad »Šolarske Matice« in ustanovimo pripravljalni odbor!

Vsak učitelj naj bi dal 5 Din, poleg tega zainteresirajmo še deco. Rada bo prispevala kake pare ali dinarčke. Z dobrim začetkom nam bo tudi delo dobro uspevalo.

Hudales Oskar.

je sprejet po sledečih redukcijah: V ministrstvu so ukinjena mesta: podsekretar, 2 inspektorja, 7 referentov, 8 pisarjev in še 11 raznih mest. Po prosvetnih oddelkih je ukinjenih 24 mest. Stipendije so zmanjšane od 1½ milijona na 1 milijon. Podpore za knjižnice so zmanjšane od 200.000 na polovico. Zmanjšani so tudi univerzitetni krediti in profesorski honorarji. Šolskih nadzornikov je bilo 280, a sedaj jih ostane le 138.

— Novi sreski učiteljski društvi. Dne 28. januarja 1927 se je vršil na Jesenicah ustanovni občni zbor sreskega učiteljskega društva UJU za Radovljico. Na povabilo pripravljalnega odbora se je zbralo 42 učiteljev(ic). Pristopno izjavo je podpisalo doslej 63 učiteljev(ic). — Dne 1. svečana 1927 pa je bil ustanovni občni zbor sreskega učiteljskega društva UJU za Šmarje-Rogatec. Kljub slabemu vremenu se je zbralo v Rogatecu 25 učiteljev(ic), ki so si osnovali svoje društvo. Izvoljena odbora nam jamčita, da bosta delovala v duhu sprejetih smernic za edinstveno, stanovsko in močno organizacijo. Le neustrašeno naprej po začrtani poti!

— Projekt zakona o narodnih šolah je predložen Narodni skupščini.

— »Narodna Prosveta« prinaša osnutek zakona o narodnih šolah, kakršen je bil predložen Narodni skupščini, ki bo o njem razpravljala.

— Kandidat za prizivno ocenjevalno komisijo mariborske oblasti: Viktor Grčar, šolski upravitelj v Mariboru; namestnik Makso Wudler, učitelj v Celju.

— Jutrovemu »štrebarju«, kakor nas je počastil pretekli teden »iz učiteljskih krogov«, priporočamo, da naj dopis še enkrat prečita in bo videl, da je citat vzet iz »Popotnika« in se nanaša na upokojenca, pri katerih je »štrebarstvo« izključeno, če se tudi potezajo za malo priznanje ob upokojitvi. Pripomniti moramo, da je dopis iz

Kdor je doživel divjanje sfanatizirane sodrge ob volitvah v l. 1897. po ulicah tega mesta, ta ve, kaj je bil pokojni Pančur dijakom, ki so morali v smrtni nevarnosti ponoči iz mesta v Trst. Ko so se vrnili v mesto, pa so morali v varstvu bajonetov avstrijskih orožnikov v šolo. Kje je bil takrat ravnatelj — renegat Ivan Markelj? Može je obsojal nas in branil italijansko prepoved. Pokojni Pančur nas je reševal.

Predalec bi zašel, če bi nadaljeval. Za enkrat naj zadostuje.

Možu strokovnjaku in dobrotniku, ki je znal svoj predmet oživljati z življenjem in nas obvarovati popolnega propada v najtežjih časih, bodi ohranjen med nami blag spomin.

Počivaj v miru, plemeniti naš vzgojitelj! Lahka naj Ti bo zemljica domača — v srcih naših pa živi spomin na leta, ki smo jih preživeli ob obali Adrije, v tužni Istri — a v tem spominu stoji Tvoja osebnost — veličastna, mirna in objektivna — angelj vodnik in rešenik v najtežjih dneh.

Življenje — boj za obstoj — udarci usode so nam odprli oči in v svitu spoznaja se zrcali blaga osebnost pokojnega zlatomašnika — našega največjega dobrotnika na poti v življenje.